

חברים יקרים,

חם בחוץ! כל כך מתאים השבוע לעיין דווקא בהפטרה לשבת זו, ולהניח הפעם לפרשה. הפרשה, כזכור, היא מהתורה, וההפטרה היא מהנביאים.

מבחינת הפרשה, הרי שהשבוע זו פרשה כפולה - מטות-מסעי - המביאות אותנו אל סיום ספר במדבר ובכך גם אל סוף מסעות בני ישראל ממצרים אל פתחה של הארץ המובטחת. נותר לנו ספר אחד, אשר על פי המסורת מתפרש על פני חודש אחד, החודש האחרון בחייו של משה. אבל על כך נשוחח בשבוע הבא (שלא נגרע חלילה ולו יום אחד מחייו של האיש הענק הזה).

ההפטרה אותה נקרא מחר (שבת) לקוחה מספר ירמיהו, והיא השנייה מתוך שלוש הפטרות הבאות ברצף, הנקראות בארמית "תלת דפורענותא", כלומר, שלוש הפטרות הפורענות. הן מלוות אותנו בתקופה הקשה שבין י"ז בתמוז לט' באב. כל שלושת ההפטרות עוסקות בכשל שלנו להיות נאמנים. אין כאן "אכלו לי שתו לי, היכו אותי, הרגו אותי", אלא חשבון נפש נוקב סביב הנאמנות שלנו לדרך.

מה זאת בכלל "נאמנות לדרך"?

אם דרך חיים או צורת חשיבה מסוימת כבר אינה "עובדת לי יותר", האם אני חייב להישאר נאמן לה? אם מה שהיה נכון וטוב לי אתמול, אבל כבר איננו כזה היום, האם, בשם ערך הנאמנות, עלי להיצמד למה שאבד עליו הקלח???

לעניות דעתי, הנאמנות שבה עסקין (כי יש סוגים שונים של נאמנויות), איננה עוסקת ב**היצמדות** לאובייקט מסוים, או (להבדיל) לאדם מסוים. נאמנות בהקשר שלנו, מתייחסת לערך, או למצפן הפנימי, שמנחה אותנו. משנים של התבוננות בנפש האדם, אני נוטה היום לומר, שהמצפן הפנימי הטוב עמוק בנפשנו לא משתנה. מטפורית, הוא תמיד מכויל על "צפון", וככה הוא תמיד מספר לנו היכן אנחנו בייחס לדרך שלנו. במסע חיינו יקרו הרבה מאוד דברים, חיינו עשויים לעבור כמה וכמה תהפוכות, עוד נתפתח ונשתנה, אבל הכיוון התשתיתי שלנו לא ישתנה.

נאמנות, אם כן, עוסקת במעמקים שלנו, ולא ברובד השטחי ובר-החלוף.

דווקא מהסיבה הזאת, ההפטרה השבוע יכולה להיות לנו כמורת דרך בבירור מקומנו. ירמיהו, נביא החורבן (של בית ראשון), בעם, ומציב מול פניהם מראה לא מחמיאה. רוב העם לא רצה להביט במראה, ומנהיגיה של ממלכת יהודה השוקעת עוד פחות.

תוך כדי הטפה, ירמיהו נותן לנו דימוי נפלא, שבעזרתו נוכל לבחון את מידת הנאמנות שלנו:

(ירמיהו פרק ב, י"ג) כִּי שְׁתִּים רְעוֹת עָשָׂה עַמִּי: אוֹתִי עָזְבוּ - מְקוֹר מַיִם חַיִּים - לַחֲצַב לֶהֱם בְּאֵרוֹת בְּאֵרֹת נִשְׁבְּרִים, אֲשֶׁר לֹא יִכְלוּ הַמַּיִם.

ירמיהו, אם כן, מייחס לעם שתי בגידות: הראשונה היא עזיבת מקור המים החיים והמחיים. השנייה, החלפתו בחיקויים לא מוצלחים - בורות/בארות נשברים, שאינם מסוגלים באמת להכיל מים. את הבורות הנשברים אנחנו חוצבים לפעמים שנים, עד שאנחנו מגלים שהם מכזיבים.

זו הרי בגידה כל כך מוכרת!

כשאנו מחוברים ל"מקום מים חיים" אנחנו יודעים את זה! אבל כשלא, אנחנו לא תמיד נשים לב, עד שיום אחד היובש, הרדידות, הסתמיות, השעמום והשממה, יכו בנו, ונראה לפתע עד כמה התרחקנו, עד כמה עזבנו מקור מים חיים.

אדם לא סתם עוזב מקור מים חיים. הוא עושה זאת כי הוא מזהה מקור מים אחר, שבמבט ראשון נראה מבטיח ומפתה, אבל בהמשך - ולפעמים בחלוף שנים רבות - הוא מגלה עד כמה רדוד וסדוק הוא היה. רבים מהפתרונות המהירים (quick fix) הם כאלה. יש בהם משהו קורץ ומרגש, אבל משהו בגוף שלנו יודע - ולפעמים זה לוקח זמן! - שזה לא זה. לא זו הבאר, ולא אלו המים.

ואז הוא שב - שב אל עצמו, אל הבאר שלו, אל מקור המים המחיים. הם לא מחיים לרגע ונבלעים במעבה האדמה. הם מחיים לאורך זמן, כל הזמן!

ירמיהו, כמו כל נביאי הזעם, איננו רק ממטיר בעם אש, גופרית ותמרות עשן, ברקע יש כל העת הזמנה: לשוב! לשוב על מקור המים החיים, לשוב אל הנאמנות, לשוב אל עצמנו, אל אלוהי ליבנו.

תחילת הפרק - אותו לא קוראים בהפטרה מחר - פותח בפסוקים המוכרים והיפים: (ירמיהו ב, א-ב) **וְיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לְאמֹר. הֲלֹךְ וְקָרַאתְ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לְאמֹר, כֹּה אָמַר ה', זְכַרְתִּי לְךָ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ, אֲהַבְתִּי כְּלוּלְתֵיךְ, לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמַּדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה.**

ירמיהו מזכיר לנו שאנחנו מכירים את הבאר הזאת! מתישהו בעברנו, הוא אומר, שתינו לרווייה מהמעין שבמדבר. ומאז, משהו בנו - עמוק עמוק - עוד זוכר. זוכר את המים, זוכר את החיות, זוכר את הקשר, זוכר את הרווייה ההיא, זוכר את חסד הנעורים, זוכר את אהבת הכלולות. זוכר שכך מרגיש מקור מים חיים! כך מרגיש מקור מים חיים המרווה את ההלך במדבר, בארץ לא זרועה.

אז מה קרה?

הפיתויים פשוט היו גדולים. בארות אחרות קרצו לנו בדרך. אולי איזה עשב אביבי קסום נטע בנו אשליה שמתחתיו נמצאת באר אביבית ממש כמוהו, והוא קרץ לנו, והזמין אותנו לחצוב באדמה שמתחתיו. חצבנו וחצבנו, לפעמים שנים, ואף הגענו למים. אבל המים לא נשארו, הם חמקו ותעתעו בנו. רדפנו אחריהם, ומדי פעם אף תפסנו אותם. אבל לא לאורך זמן.

שלושת השבועות שבין י"ז בתמוז לט' באב הם תקופה של חשבון נפש שקצת פחות מוכרת לציבור הכללי. זה הרי זמן של קיץ, בריכה, ים, קייטנות, אבטיח, חו"ל... לכן מגיע אלינו ירמיהו, כן, דווקא עכשיו, להזכיר לנו שיש מים ויש מים, שיש מקור מים חיים - והוא שם כל הזמן - ויש בורות ובארות שאנחנו חצבנו לעצמנו, בעמל רב ועם תקוות רבות, אבל בחלוף השנים אנחנו מגלים שהם לא מחזיקים מים.

לא צריכים לחכות "לשלושת השבועות" הללו כדי לבדוק את איכות המים ואת מקורו. אפשר כל יום. אבל כשחם כל כך בחוץ, כשהגוף מותש ומיובש, זה זמן נהדר לבדוק - מהיכן מגיעים המים אנו שותים.

סוף ספר במדבר! חזק חזק ונתחזק.

לרווייה ושבת שלום,

אלישע